

Магістр 2 курсу
 фінансового факультету ХНЕУ

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Досліджено сучасний стан інвестиційного клімату в Україні. Висвітлено роль податкової політики в активізації інвестиційних процесів. Розглянуто інструменти податкового стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, запропоновано рекомендації щодо їх удосконалення.

Аннотация. Исследовано современное состояние инвестиционного климата в Украине. Изображена роль налоговой политики в активизации инвестиционных процессов. Рассмотрены инструменты налогового стимулирования инновационно-инвестиционной деятельности в Украине, предложены рекомендации по их усовершенствованию.

Annotation. The current state of the investment climate in Ukraine is investigated. The role of tax policy in investment processes is revealed. Instruments of tax incentives of innovation and investment activity in Ukraine are considered, recommendations for their improvement are offered.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, податкова політика, інвестиції, інвестиційний клімат, податкове стимулювання.

Для забезпечення соціально-економічного розвитку країни та стабілізації економічних процесів необхідна обґрунтована державна інвестиційна політика, яка створюватиме сприятливий інвестиційний клімат та забезпечуватиме певний рівень упровадження інновацій. Одним із вагомих інструментів активізації інвестиційних процесів є податкові важелі.

На сучасному етапі розвитку України внутрішні інвестиційні ресурси становлять відносно незначну частку, тому важливу роль для економічного зростання країни відіграє іноземне інвестування у вигляді прямих іноземних інвестицій, які є важливим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень завдяки своїй ролі у впровадженні нових технологій та модернізації економіки. Разом з інвестиціями, крім грошей, до України приходять іноземний досвід управління, нові маркетингові підходи, програми підготовки кадрів, а також відбувається інтеграція економіки країни у міжнародний простір.

Питанням дослідження різних аспектів впливу податкової політики на стимулювання інвестиційної діяльності присвячено праці таких українських вчених, як В. Валігури, В. Геєця, Н. Демчишака, Т. Єфименко, Р. Жарко, В. Зятківського, Ю. Іванова, І. Луніної, А. Крисоватого, В. Опаріна, А. Соколовської та ін. Однак у зв'язку із динамізмом інвестиційних процесів та фінансовою кризою обрана тематика не втрачає актуальності.

Метою статті є дослідження впливу податкової політики на розвиток інвестування національної економіки та визначення напрямів удосконалення чинного податкового законодавства України в цьому напрямку.

Важливою умовою економічного зростання, соціальної й політичної стабільності в суспільстві є адекватна податкова політика. Збільшення й структурна оптимізація ВВП як основний фактор економічного розвитку країни передбачає використання такої податкової системи, що повинна забезпечувати стійкі податкові надходження до бюджетної системи держави й визначати достатній рівень самофінансування суб'єктів господарювання.

Усталений розвиток економіки України потребує масштабного залучення інвестиційних ресурсів. Це обумовлене, по-перше, незадовільним станом матеріально-технічної бази вітчизняних товаровиробників та надзвичайно високим рівнем зношування основних засобів промисловості, а по-друге, необхідністю відповідного інвестиційного забезпечення інноваційних процесів, що виступає обов'язковою передумовою підвищення рівня національної конкурентоспроможності. Виходячи з цього, завдання створення сприятливого інвестиційного клімату є одним із пріоритетів економічної політики держави [1].

Надходження інвестицій – важливий чинник економічного зростання країни (таблиця).

Таблиця

**Обсяги надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України
 за період 2005 – 2011 рр., млн дол. США [2]**

Роки	Прямі іноземні інвестиції в Україну, млн дол. США	Приріст (зменшення) прямих іноземних інвестицій, млн дол. США
------	--	--

2005	7 843,1	5 590,5
------	---------	---------

2006	4 717,3	-3 126
2007	7 935,4	3 218,1
2008	6 073,7	-1 862
2009	4 436,6	-1 637
2010	5 986	218,4
2011	6 473	487

З даних, відображених у таблиці, видно, що сприятливими для залучення іноземних інвестицій були 2005 та 2007 роки, оскільки цей період характеризувався високим рівнем інвестиційної активності міжнародних інвесторів та позитивними тенденціями в приватизаційній політиці держави. Погіршення інвестиційної ситуації в Україні у 2008 – 2009 рр. пов'язане, в першу чергу, з нестабільним політичним становищем та домінуванням кризових явищ у світовій економіці [3]. У 2010 – 2011 рр. спостерігається приріст прямих іноземних інвестицій до країни.

Отже, можна виділити такі ключові проблеми розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні, а саме: нестабільність та недосконалість законодавства; невизначеність урядової політики щодо інвестиційно-інноваційної стратегії розвитку вітчизняної економіки; неефективність використання коштів державного бюджету; високий рівень тіньового сектору економіки.

Також негативно вплинула на розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності світова фінансова криза. Фінансова криза призвела до зменшення видатків на інвестиційні та інноваційні проекти. Це спонукало низку економічно розвинутих країн активізувати проведення податкових реформ задля залучення інвестицій. За допомогою ефективних інструментів податкового регулювання можна компенсувати недостатній рівень довгострокового кредитування, зменшення видатків та капітальних вкладень, які в умовах нестабільної економіки падають [4].

Серед важелів державної підтримки інвестиційної діяльності економічного характеру особливе місце посідає податкова політика.

Повинні бути впроваджені найпривабливіші для іноземних інвесторів податкові стимули в такий спосіб, щоб не втратити бюджетних надходжень. Для цього існують три основні шляхи у розв'язанні проблеми залучення іноземних інвестицій:

1. Податкові канікули.

Прибутки підприємств під час податкових канікул оподатковуються за зниженими ставками чи не оподатковуються взагалі. Після закінчення податкових канікул компанія повинна почати сплачувати податки, їй заборонено трансформуватися у нову компанію для продовження канікул. Варто зазначити, що запровадження податкових канікул вимагає уважного нагляду з боку податкової інспекції за підприємствами з іноземними інвестиціями. Тому цей інструмент стимулювання інвестицій рідко застосовується в розвинутих країнах.

Вадою податкових канікул, з точки зору уряду, є зменшення бюджетних надходжень. Ефективність податкових канікул обмежена щодо залучення прямих іноземних інвестицій. Канікули є ефективнішими у залученні капіталу до мобільних виробництв, ніж до тих галузей, що впливатимуть на економіку країни протягом тривалого часу. Слід зазначити, що податкові канікули заохочують утворення нових компаній, а не інвестиції в нові виробничі потужності. Україні потрібне саме останнє [5].

2. Низькі податкові ставки, які застосовуються до широкої бази оподаткування.

Значно спрощується процес розрахунку податків, уряд може стабілізувати надходження від оподаткування прибутку підприємств завдяки збільшенню податкової бази. Зменшення податкових ставок також зменшує оподаткування прибутків від інвестицій, здійснених раніше, що несподівано збільшує доходи власників наявного бізнесу і водночас зменшує бюджетні надходження.

Низькі податкові ставки самі по собі є стимулом. Вони залишають інвесторам більшу частину прибутків. Однак в інфляційній економіці податкова система без індексації справляє значно менший вплив на інвестиційну діяльність [6]. Внаслідок високого рівня економічної та політичної невизначеності Україні потрібні стимули, вигоди від яких будуть відчутними відразу.

3. Прискорена амортизація основних засобів, зменшення оподаткування прибутку на суму інвестицій чи використання податкового інвестиційного кредиту.

Перевагами цих інструментів є:

- отримання доходів від зниження податкових ставок у результаті інвестицій;
- чітке спрямування податкових стимулів – заохочення інвестицій, а не створення нових компаній;
- інвестиційні податкові відрахування стимулюють довгострокове інвестиційне планування;
- інвестиційні відрахування прийнятніші для уряду, ніж податкові канікули чи загальне зменшення податкових ставок [4].

Проаналізувавши вищесказане, можна визначити такі напрями вдосконалення податкової політики держави щодо стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності:

- забезпечення узгодження грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики із завданнями інвестиційної стратегії;

- проведення гнучкої податкової політики, спрямованої на стимулювання інвестицій у галузі економіки, що є важливими для забезпечення збалансованості міжгалузевого балансу;

- підвищення рівня спрямованості пільг на активізацію інвестиційної діяльності;

- введення системи пільгового оподаткування залежно від суми та строку дії інвестицій;

- недопущення невинуватих пільг, особливо у сфері оподаткування, для всіх без винятку підприємств з іноземними інвестиціями;

- широке використання таких інструментів податкового стимулювання, як прискорена амортизація, зменшення оподаткованого прибутку на певний процент інвестиційних витрат та податковий інвестиційний кредит;

використання бюджетних коштів для реалізації пріоритетних програм, спрямованих на здійснення структурної перебудови економіки за адресним принципом;

удосконалення нормативної та правової бази щодо гармонізації понятійного апарату.

Таким чином, щоб забезпечити зростання обсягів інвестицій, необхідно провести структурні реформи вітчизняної економіки, які пов'язані зі створенням сприятливого інвестиційного клімату за допомогою податкової політики. Незважаючи на обмеженість фінансових ресурсів, у сучасних умовах держава має стимулювати інвестиційно-інноваційні процеси, адже відмова від цього може призвести до консервації накопиченого в Україні інвестиційного потенціалу та структурної деградації економіки країни.

Наук. керівн. Ревенко О. В.

Література: 1. Жарко Р. П. Обґрунтування функції податків на сучасному етапі розвитку продуктивних сил / Р. П. Жарко // Фінанси України. – 2007. – № 6. – С. 96–99. 2. Дані з офіційного сайту Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 3. Крисоватий А. Домінанти гармонізації оподаткування: національні та міжнародні вектори : монографія / А. Крисоватий, В. Валігура. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. – 248 с. 4. Демчишак Н. Б. Джерела фінансування інвестиційної діяльності в умовах відкритості економіки / Н. Б. Демчишак // Збірник наукових праць Національного університету ДПСУ. – 2009. – № 2. – С. 46–55. 5. Косов В. Проблемы повышения инвестиционной активности в украинской экономике / Косов В. // Проблемы теории и практики управления. – 2001. – № 5. – С. 42–46. 6. Шестакова Я. Механізм державного регулювання інвестування в Україні. Наскільки він досконалий? / Шестакова Я. // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – № 6. – С. 51–55.